

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1950

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 6

11–15 februari.

Debatter m. m.

Tisdagen den 14 februari.

Std.

Interpellation av herr Ericsson, Carl Eric, ang. subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit 6

Onsdagen den 15 februari.

Uppdelning av finansdepartementet 8
Taxeringsnämnds befogenhet att infordra uppgifter 19
Ändringar i civilförsvarslagen 22
Decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik 25

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Tisdagen den 14 februari.

Protokoll från justitiedepartementet ang. fullmaktsgranskning 5

Onsdagen den 15 februari.

Statsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor 8
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II: socialdepartementet 8
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet 8
— nr 18, ang. utgifter å tilläggsstat II: finansdepartementet 8
— nr 19, ang. utgifter å tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet 8
— nr 21, ang. utgifter å tilläggsstat II: inrikesdepartementet 8
— nr 23, ang. utgifter å tilläggsstat II: statens allmänna fastighetsfond 8
— nr 24, ang. uppdelning av finansdepartementet m. m. 8

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 1, ang. verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning	19
— nr 2, ang. verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning	22
— nr 3, ang. upphävande av 15 kap. 13 och 22 §§ giftermålsbal- ken, m. m.	22
— nr 4, ang. ändrad lydelse av 3 § lagen om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge	22
— nr 5, ang. ändrad lydelse av 11 § 4 mom. lagen om polisväsendet i riket	22
Andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. tillägg till epidemilagen ..	22
— nr 2, ang. ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarlagen	22
— nr 3, ang. viss decentralisering av tillståndsgivningen beträffan- de yrkesmässig biltrafik	25
— nr 4, ang. godkännande av 1948 års internationella konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss	30
— nr 5, ang. ändrad lydelse av 11, 16 och 22 §§ lagen om tillsyn å fartyg	31
Tredje lagutskottets utlåtande nr 1, ang. ändrad lydelse av 2 § 1 mom. brandstadgan	31
— nr 2, ang. upphävande av 14 § 5 mom. folkbokföringsförord- ningen	31
— nr 3, ang. ändrad lydelse av 3 och 4 §§ lagen om utrotande av berberis å viss mark	31
— nr 4, ang. ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket	31

Lördagen den 11 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 4 och den 7 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare:

Under återopande av bifogade läkarintyg får undertecknad anhålla om fortsatt ledighet från riksdagsgöromålen under den tid uppgivna hinder varar.

Söre, Lit den 8 februari 1950.

Olov Pålsson.

Riksdagsman *Olov Pålsson*, Söre, Lit, är på grund av sjukdom, cholecystit. ac., förhindrad deltaga i riksdagsgöromålen utövande under tiden fr. o. m. 9 februari t. o. m. 15 februari 1950, intygas.

Lit den 8 februari 1950.

A. Cöster,
provinsialläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, som angivits i läkarintyget.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 1, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under första huvudtiteln, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredros och lades på bordet:

nr 42, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 21 juli 1937 (nr 737) med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde m. m.;

nr 51, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag; samt

nr 55, rörande godkännande av en mellan Sverige och Norge den 14 december 1949 avslutad konvention om ändring i konventionen mellan de båda länderna den 5 februari 1919 angående flyttlapparnas rätt till renbetning, m. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond; samt

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande frågan om uppdelning av finansdepartementet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 15 kap. 13 och 22 §§ giftermålsbalken, m. m.;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 29 maj 1931 (nr 157) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § 4 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443);

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536);

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1948 års internationella konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11, 16 och 22 §§ lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg; ävensom

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522);

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av 14 § 5 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469);

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 4 §§ lagen den 26 maj 1933 (nr 231) om utrotande av berberis å viss mark; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 14 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 8 och den 11 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 14 februari 1950.

Till justitiedepartementet hade den 13 februari 1950 från länsstyrelsen i Stockholms län inkommit fullmakt för aktuarien Martin Söderquist, Solna, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

C. G. Bruno.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Med hänvisning till bifogade läkarintyg får undertecknad vördsamt anhålla om befrielse från riksdagsgöromålen den 13 februari tills vidare.

Länslasarettet i Mölndal den 13 februari 1950.

Herbert Hermansson.

På begäran intygas härmed, att riksdagsman *Herbert Hermansson*, Hovgården, sedan den 12 februari 1950 vårdas å Mölndals lasarett.

Länslasarettet, Mölndal den 13 februari 1950.

Roger Björnstjerna,

leg. läkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr Hermansson, Herbert, vore av sjukdom hindrad att delta i riksdagsarbetet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 42, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 21 juli 1937 (nr 737) med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 51, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag; samt

nr 55, rörande godkännande av en mellan Sverige och Norge den 14 december 1949 avslutad konvention om ändring i konventionen mellan de båda länderna den 5 februari 1919 angående flyttlapparnas rätt till renbetning, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 13, 16—19, 21, 23 och 24, första lagutskottets utlåtanden nr 1—5, andra lagutskottets utlåtanden nr 1—5 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 1—4.

Interpellation ang. subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit.

Herr talmannen anmälde, att till kamraren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogas och lades på bordet:

nr 58, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 22 april 1949 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift;

nr 63, angående förvärv av viss tidigare tyskägd gruvegendom m. m.; och

nr 64, angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag.

Interpellation ang. subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit.

Herr ERICSSON, CARL ERIC, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Den 30 november 1949 beslöt riksdagen anslå 90 milj. kr. för subventionering av införseln av vissa varor, bl. a. bränsle för hushållsändamål. I brev den 2 december till statskontoret förordnade Kungl. Maj:t att hushållens bränslekostnader skulle räknat från den 1 december 1949 tills vidare intill utgången av budgetåret 1949/50, subventioneras på sådant sätt, att för den koks och antracit, som under angivna tid försålles såsom hushållsbränsle, vederbörande lagerhandlare eller gasverk skulle erhålla subvention. Denna skulle utgå med följande belopp, nämligen för koks med 1:70 per hl eller 34:— kr per ton och för antracit med 2:45 per hl eller 27:— kr. per ton. Statskontoret anbefalldes att med anlitande av anslaget till Subventionering av införseln av vissa varor till statens bränslekommission utbetala högst 25 milj. kr. att av kommissionen användas till subventionering av hushållens bränslekostnader. Slutligen armoadades kommissionen att inkomma med utredning dels om behovet av ytterligare medel under innevarande budgetår, dels om kostnaderna för subventionering under sista halvåret 1950.

Bränslekommissionen föreskrev i cirkulär den 2 december normalpriser för koks m. m. vilka skulle gälla från och med den 1 december 1949. Samma dag angav kommissionen i brev till Svenska kolimportörers förening 1947 u. p. a. de subventionsregler, som skulle gälla be-

träffande återförsäljare av koks m. m. Sälunda skulle återförsäljare, vilka den 1 december 1949 innehade lager av koks och antracit för att försälas mot fr. o. m. nämnda dag subventionsberättigade licenser, äga att av lagerhandlaren utfå skillnaden mellan det förutvarande priset och det subventionerade priset. Det icke subventionerade priset höjdes emellertid den 1 december. Under hänsynstagande därtill skulle de till återförsäljande utgående beloppen utgöra: för koks 1:35 per hl eller 27:— kr. per ton och för antracit 2:05 per hl eller 22:— kr. per ton.

Genom dessa åtgärder hade föreskriften i Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut blivit åtföljd, att subventionering skulle ske av visst hushållsbränsle, som försålles efter den 1 december. Att vid utformningen av bestämmelserna om subventioneringen hänsyn icke tagits till sådant bränsle, som visserligen försålts före nämnda dag men som avsetts för förbrukning i hushåll först efter december månads ingång, har tyvärr kommit att medföra betydande orättvisor. Särskilt i Norrland är sedan lång tid kolhandeln ordnad så, att upplagringen i stor utsträckning sker hos konsumenterna. Denna metod har kommit till användning i syfte att bereda möjlighet för hemtagning av största möjliga kvantitet bränsle innan isförhållandena förhindra sjöfarten. Hösten 1949 hade många bränslekonsumenter i Norrland därför som vanligt före den 1 december inköpt icke obetydliga kvantiteter koks och antracit för hushållsförbrukning senare under bränslesäsongen. För de lagerkvantiteter, som dessa bränslekonsumenter inköpt, kunna de med nu gällande bestämmelser icke erhålla subvention. Gällande bränsleklausuler förhindra emellertid också att bränsletillägg uttagas i relation till de faktiska bränslekostnaderna. Bränsletilläggen skola nämligen beräknas efter de subventionerade priserna på koks och antracit. Ett motsvarande förhållande gäller beträffande sådana fastigheter, som icke äro avsedda att uthyras, och förhållandena gälla icke heller endast Norrland utan i viss om ock begränsad omfattning hela landet.

Interpellation ang. subvention åt fastighetsägare för inköpt koks och antracit.

Endast genom att till fastighetsägare lämna full subvention för sådan före den 1 december 1949 inköpt koks och antracit, som avsetts för hushållsförbrukning först efter nämnda dag, skulle en rättvis utjämning mellan olika fastighetsägare ske. Den förlust, som vissa fastighetsägare gjort, är en följd av genomförandet av statliga tvångsåtgärder, vilka i och för sig äro branschen ovidkommande och vilka för övrigt icke ens voro avsedda att beröra fastighetsägarna utan endast hyresgästerna. På förslagsvis följande sätt skulle de tekniska svårigheterna att i efterhand åstadkomma den här ifrågasatta subventioneringen av koks och antracit för hushållsändamål hjälpligt kunna övervinnas.

Man synes icke lämpligen böra ålägga de kolhandlare, som under hösten 1949 försålt för hushållsändamål avsedd koks och antracit, att avlämna uppgifter om de kvantiteter som varje fastighetsägare inköpt före den 1 december 1949, när endast ett relativt ringa antal bränsleförbrukare skulle vara berättigade att erhålla subvention, därför att de den 1 december 1949 innehade ett visst lager av bränsle, som skulle förbrukas först därefter enligt gällande normalbränsleplaner. Man bör därför förfara så, att endast dessa fastighetsägare avlämna deklarerationer. På en blankett skulle sålunda fastighetsägaren först notera den kvantitet koks eller antracit, som enligt licens inköpts för hushållsbränsle. Därefter uträknas och noteras den kvantitet, som enligt gällande uppgifter om normalförbrukningen av bränsle på orten skall beräknas ha åtgått före den 1 december 1949. För att uppgiften om normalförbrukningen skall kunna ifyllas av fastighetsägarna torde bränslekommissionen på lämpligt sätt delgiva fastighetsägarna upplysning därom.

Skillnaden mellan de av fastighetsägaren noterade kvantiteterna utvisar den lagerkvantitet, som bör bli subventionerad. Subventionsbeloppet skall därefter beräknas efter samma regler som enligt vad relaterats gälla beträffande återförsäljarna.

Av fastighetsägaren i deklarerationen

uppgiven leverans bör för kontrollens skull vidimeras av vederbörande försäljare. Tyvärr kan icke hindras, att försäljarna därigenom förorsakas besvär, som icke särskilt ersättes. Det kan måhända också befaras, att det i praktiken blir så, att försäljarna bli mest besvärade av sådana fastighetsägare som icke ha rätt till någon subvention. Det kan därför anses väsentligt att reglerna för uppställandet av deklarerationen göras så enkla som möjligt och att, i den mån det är möjligt, särskilda åtgärder vidtagas för att vägleda fastighetsägarna vid deklarerationernas ifyllande. Efter vad som under hand upplysts kan man räkna med att lagerhandlarna äro villiga att bidra till att frågan får en lösning.

Det synes dock nödvändigt att av praktiska skäl ett visst minimum fastställas beträffande den kvantitet, som må subventioneras. Genom att utesluta de fall, där endast ett förhållandevis blygsamt belopp skulle utgå, kan ett betydande arbete sparas. En viss utjämning skulle därigenom även ske av de marginalfel som måste förutsättas uppkomma genom användande av de officiella uppgifterna om den normala bränsleförbrukningen.

Jag anhåller sålunda om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande fråga:

Ämnar herr statsrådet vidtaga åtgärder i syfte att fastighetsägare, vilka senast den 30 november 1949 för hushållsändamål inköpt koks eller antracit, avsedd att förbrukas först efter nämnda datum, må erhålla subvention i enlighet med de principer som gälla beträffande bränsle som försålts efter nämnda dag?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 eftermiddagen.

In fidem
Eric Carlén.

Onsdagen den 15 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr *Söderquist* infann sig och intog sin plats i kammaren.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 58, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 22 april 1949 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 63, angående förvärv av viss tidigare tyskägd gruvegendom m. m.; och

nr 64, angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs-

stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser eklestistikdepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. uppdelning av finansdepartementet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande frågan om uppdelning av finansdepartementet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 3, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementets ärenden för den 29 december 1949, anhållit om riksdagens yttrande över framlagt förslag till uppdelning av finansdepartementet samt angående folkhushållningsdepartementets upphörande.

Ifrågavarande förslag innebar bland annat, att ärenden rörande löne- och pensionsväsendet skulle från och med den 1 juli 1950 överflyttas från finansdepartementet och — i den mån dylika ärenden hittills handlagts å andra departement — från dessa departement till ett nyinrättat departement, benämnt civildepartementet.

I samband med ifrågavarande proposition hade utskottet till behandling fö-

rehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Herlitz* m. fl. (I: 47) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö (II: 41), i vilka hemställts, att riksdagen, om den tillstyrkte inrättandet av ett nytt departement, måtte uttala sig för att detta erhöles annan benämning än civildepartementet, förslagsvis lönedepartementet eller personaldepartementet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört;

II. att motionerna I: 47 och II: 41 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»Beträffande det nya departementets benämning — en fråga som jämlikt § 5 regeringsformen avgöres av Kungl. Maj:t — har departementschefen förordat namnet civildepartementet. Enligt de likalydande motionerna I: 47 och II: 41 skulle benämningen lönedepartementet eller personaldepartementet vara att föredraga.

Utskottet, som finner att goda skäl kunna anföras för benämningen lönedepartementet, har emellertid med hänsyn till att det nya departementet jämte löneärenden får andra betydelsefulla frågor att handläggas icke funnit anledning framställa någon invändning mot det i propositionen angivna namnet.»

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Mannerskantz*, som ansett, att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, att riksdagen ansåge, att departementet för löne- och pensionsärenden m. m. icke borde inrättas;

2) av fröken *Andersson* samt herrarna *Skoglund* i Doverstorp, *Staxäng* och *Widén*, vilka ansett

Ang. uppdelning av finansdepartementet.

dels att utskottets yttrande i nyss återgivna del bort hava följande lydelse:

»Då det nya departementet huvudsakligen kommer att handläggas lönefrågor och därmed sammanhängande ärenden, finner utskottet benämningen lönedepartementet ha företräde framför de andra benämningarna ur tydlighetssynpunkt. Utskottet vill för den skull uttala sig för att departementet i fråga benämnas lönedepartementet.»

dels ock att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och motionerna I: 47 och II: 41, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i det av reservanterna föreslagna yttrandet anfört.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Det är med tillfredsställelse man ser att folkhushållningsdepartementet nu föreslås till indragande. Man kan möjligen göra den reflexionen, att det kunde ha skett ett år tidigare.

Nu begagnar sig emellertid regeringen av sin rätt enligt tidigare fattade beslut att inrätta ett nytt departement, och regeringen har varit nog vänlig att underrätta riksdagen om detta och ge den tillfälle att säga sin mening. Det är detta som nu skall ske.

I någon mån förhåller det väl sig så som utskottet har sagt, att man kan uppbibringa en hel del skäl för att avlasta finansdepartementet och dela upp dess arbete, så att löne- och pensionsärenden och dylikt överföres till ett annat departement. Om inte några sådana skäl hade funnits, så hade väl regeringen aldrig väckt förslaget. Frågan är bara, om skälen äro tillräckliga, och därom kunna meningarna vara delade.

Jag är av den uppfattningen, herr talman, att även om skälen delvis äro ganska goda äro de knappast tillräckliga för att man — sannolikt för en lång tid framåt — skall draga på sig en sådan permanent utökning av vår administrativa apparat som inrättandet av ett nytt departementet innebär. Ju mera

Ang. uppdelning av finansdepartementet.

man har sysslat med statsverkspropositioner och sådant, ju mera har man fått klart för sig, att ett nytt departement inte skulle komma att stanna inom den ram som här har dragits upp. När en ny institution inrättas, får denna alltid en begränsad omfattning; man skall vinna erfarenhet, som man säger. Denna erfarenhet har alltid hittills under min riksdagstid gått i den riktningen, att man har ansett sig behöva öka ut den administrativa verksamheten inom det nyinrättade departementet, verket eller styrelsen eller vad det nu har gällt. Jag är ganska säker på att det kommer att ske även i detta fall.

När man granskar vad som står i propositionen angående antalet ärenden, som falla inom det nya departementets område, får man ju fram ganska stora siffror. Emellertid äro ju inte alla ärenden av samma omfattning, och jag föreställer mig att ganska många av de ärenden, som falla på det föreslagna nya departementet, äro av mindre storleksordning, i varje fall räknat efter den tid som åtgår för förberedande och handläggning av ärendena. Man kan alltså inte låta siffermaterialet ensamt tala.

På s. 9 i propositionen finns det en tabell, som visar hur många av försvarsdepartementets ärenden under åren 1946—1948, som skulle ha handlagts av det nya departementet, om detta hade varit inrättat. Det framgår av denna tabell, att antalet ärenden inom försvarsdepartementets andra byrå under de nämnda åren minskat ifrån 1 393 till 996. Huvudskälet för att det år 1941 uppdrogs åt statsrådet Ewerlöf att övertaga ett visst antal ärenden av detta slag var det, att försvarsdepartementet under beredskapsåren fick att handlägga den mängd personal- och löneärenden, som formligen välldes fram. Jag kan förstå att det i det läget var lämpligt att avlasta dessa ärenden på någon som kunde ägna sig speciellt åt dem, men jag är inte säker på att en sådan anordning skall behöva bibehållas även sedan dessa speciella förhållanden ha upphört.

Herr talman! Vår administrativa apparat har tyvärr redan vuxit alldeles för

mycket. Den kommer att bli och kanske redan är något av en kräftsvulst på vårt nationalhushåll och vårt produktiva liv på grund av de pengar som den kräver och den personal som den för att kunna fungera berövar produktionslivet.

Då jag således inte anser det nödvändigt att inrätta detta nya departement och då jag tror att de besparingar inom andra departement, som här ha förutspåtts, inte komma att bli så stora som det har sagts, medan däremot det nya departementets kostnader med all sannolikhet komma att stiga utöver de beräknade, har jag kommit till den uppfattningen, att det vore riktigare att inte inrätta detta nya departement.

Nu har ju riksdagen inte att besluta i denna sak. Det är Kungl. Maj:t, som fattar beslut, och riksdagen har endast att uttala sin mening i frågan. Detta har jag låtit komma till uttryck i den med 1) betecknade reservationen, som går ut på att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, att riksdagen anser, att departementet för löne- och pensionsärenden m. m. icke bör inrättas. Jag ber få yrka bifall till denna reservation.

Om, som jag starkt misstänker, denna reservation inte skulle komma att vinna kammarens bifall, utan kammaren gör ett positivt uttalande för inrättande av det nya departementet, aktualiseras namnfrågan. Jag är av den uppfattningen, att namnet »civildepartementet» knappast kan vara en riktig beteckning. Därför kommer jag, om den första reservationen inte av kammaren bifalles, att ansluta mig till reservationen 2).

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Jag skall be att i allra största korthet få motivera reservationen 2). Jag tror i likhet med herr Mannerskantz, att yrkan- det i hans reservation inte kommer att bifallas, och därför är det kanske inte ur vägen att motivera vår reservation.

Frågan om vad ett departement skall få för namn kan synas vara en småsak. Men namnet på ett departement skall väl i någon mån vara till för att giva uttryck för vilka frågor som departe-

mentet skall behandla. Nu ha vi under den förberedande behandlingen av ärendet fått lära oss, att »civildepartementet» har ansetts vara det minst olämpliga namnet. Näväl, det kan man naturligtvis tvista om; det är en omdömesfråga. För min del anser jag att det är ett i hög grad olämpligt namn. Mig åtminstone säger det inte ett enda dugg, och jag undrar om det säger mera för dem som ha hittat på det. För mig leder det tankarna till helt andra problemkomplex än vad det här rör sig om. Detta departement skall nämligen syssla med löne- och pensionsärenden, dyrortsgraderingsfrågor, frågor om förhandlingsrätt för statstjänstemän, samråd beträffande statens och kommunernas lönepolitik o. s. v. — alltså rena lönefrågor, nota bene om man tar begreppet lön i den vida bemärkelse som jag anser att man bör använda.

Nu säger utskottet, som på känt manner ställer sig »välvilligt» till motionerna, att goda skäl kunna anföras för den i motionerna föreslagna benämningen lönedepartementet, men att utskottet ändå inte kunnat gå med på yrkandet i motionerna. Och såvitt jag kunnat se är den väsentliga motiveringen den, att departementet även kommer att handlägga andra betydelsefulla frågor än löneärenden.

Ja, men att det skall heta civildepartementet bara därför att det inte enbart behandlar lönefrågor är litet svårt att begripa. Och jag är säkert inte ensam om den uppfattningen. Jag sade att departementet de facto väsentligen kommer att handlägga lönefrågor. Detta ord är då taget i vid bemärkelse. En sådan sak som pensioner anse sålunda åtminstone vi tjänstemän som en uppskjuten lön. I frågor om förhandlingsrätten rör man sig ju väsentligen inom lönevillkorens område. Statens och kommunernas lönepolitiska samråd ligger också inom löneområdet.

I allt väsentligt kommer således departementet att handlägga lönefrågor, och i den populära diskussionen har det ju redan kallats »lönedepartementet». Jag vet inte vad det är för skäl

Ang. uppdelning av finansdepartementet. som ligga bakom att man har stannat för namnet »civildepartementet», som jag, herr talman, tycker är direkt missvisande.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 2).

Herr SUNDELIN: Herr talman! I propositionen redogöres för anledningen till att finansdepartementet bör uppdelas i två departement. I verkligheten har ju en sådan uppdelning varit genomförd inom departementet ända sedan år 1941. Med hänsyn till den statistik över ärendenas antal, som har förebragts i propositionen, synes det finnas stor anledning att även formellt genomföra denna uppdelning.

Nu säger visserligen herr Manner-skantz, att man inte får se enbart till antalet ärenden, eftersom ärendena kunna vara av så olika omfattning. Han menar att de jämförelser som ha gjorts med socialdepartementets delning år 1947 icke äro berättigade. Ja, det är ju för en utomstående rätt svårt att avgöra. Jag skulle tro att finansdepartementet har prövat saken noga och funnit skälen för inrättande av det nya departementet tillräckliga. Utskottet har därför ansett sig kunna ansluta sig till förslaget.

I fråga om namnet har utskottet anfört, att det visserligen kan finnas skäl för den av reservanterna och motionärerna föreslagna benämningen *lönedepartementet*, men utskottet har ju också påvisat, att detta nya departement kommer att få handlägga en del frågor som inte kunna räknas såsom lönefrågor. Nu kan man givetvis tvista om huruvida frågor rörande exempelvis dyrortsgrupperingen och förhandlingsrätten för statstjänstemän äro lönefrågor eller inte. Det skulle emellertid kunna hända, att det framdeles kunde visa sig ändamålsenligt att till det nya departementet också lägga andra grupper av ärenden, som kanske inte direkt ha med lönefrågor att göra. Nu vet jag, att man kanske på vissa håll anser att man just genom att ge departementet

Ang. uppdelning av finansdepartementet.

benämningen lönedepartementet skulle i någon mån sörja för att departementets verksamhetsområde inte växer ut alltför mycket. Jag tror att detta är spekulationer utan något reellt underlag.

Jag kan erinra om hur vi exempelvis ha ett departement som heter ecklesiastikdepartementet. Jag skulle vilja fråga: Till hur stor del sysslar detta departement med rent ecklesiastika ärenden? Man behöver bara ta en helt flyktig blick på statsverkspropositionens åttonde huvudtitel för att se, att de ecklesiastika ärenden, som ecklesiastikdepartementet har att handlägga, äro en mycket ringa del av det hela.

Utskottet har alltså funnit, trots att vissa skäl kunde tala för att det nya departementet benämndes lönedepartementet, att utskottet kan ansluta sig till det i propositionen föreslagna namnet *civildepartementet*. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, AXEL: Herr talman! Jag har begärt ordet bara för att göra ett litet tillrättaläggande.

Jag deltog i behandlingen av det här ärendet i avdelningen, och jag anslöt mig helt till den mening som där framfördes av fröken Andersson och herr Staxäng. Genom något missförstånd i sekretariatet kom emellertid detta inte till uttryck. Kanske berodde det på att jag vid ett tillfälle anförde, att har man nu svalt den stora saken, alltså inrättandet av det nya departementet, så smakar kanske diskussionen om namnfrågan någonting av det kineseri som Strindberg, vilken ju har åberopats i det här sammanhanget, så ofta ironiserade över.

Då jag emellertid anser att namnet *civildepartementet* i det här sammanhanget utgör någonting av vad man bland utgåsmän brukar kalla för falsk varubeteckning, anser jag i alla fall frågan vara värd den uppmärksamheten, att jag vill ansluta mig till den reservation som har anförts av bland andra fröken Andersson.

Jag ber alltså att få yrka bifall till denna reservation.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag vill inte yttra mig i frågan, om ett nytt lönedepartement skall inrättas eller inte, utan endast i frågan om det bör benämnas *civildepartementet*.

Då utskottet har yttrat sig i saken, har utskottet liksom antytt att det här egentligen inte är en fråga som kommer riksdagen vid, och jag tycker mig läsa mellan raderna att riksdagen då inte heller bör taga saken så högtidligt. Det är naturligtvis så sant som det är sagt — i den allmänna stämning av självuppgivelse, som rådde här för tio år sedan, avhände sig riksdagen sin bestämmanderätt inte bara över departementens namn, utan också över deras inrättande. Men då nu Kungl. Maj:t har behagat inhämta riksdagens mening i saken, tycker jag väl ändå att riksdagen frimodigt skall ge sin mening till känna och inte utan vidare böja sig för Kungl. Maj:ts.

Jag skall be få resonera om de båda föreslagna namnen vart för sig och börja med namnet *civildepartementet*. Jag lyssnade med uppmärksamhet på herr Sundelins anförande för att höra, om han hade något positivt skäl att anföras för detta namn, sedan jag hade funnit att regeringen inte hade anført ett enda ord till stöd för det och att inte heller utskottet hade haft något positivt att säga i saken. Inte heller herr Sundelin angav emellertid något positivt skäl.

Däremot finns det naturligtvis mycket starka skäl emot namnet i fråga. Namnet *civildepartementet* anger inte alls vad det är fråga om. Ordet »civil» är ju en term som förekommer i många handa bemärkelser — och i ganska olika bemärkelser, det medger jag — men den ursprungliga innebörden i ordet kommer fram däruti, att det är en avledning av det latinska ordet *civis*, medborgare. *Civil* betyder alltså medborgerlig, någonting som har med medborgarnas förhållanden att göra. Det är därför som vi tala om den allmänna *civillagen* t. ex.

Passar den innebörden av ordet på något sätt in i detta sammanhang? Har

man möjligen i departementet slagit upp Svenska akademiens stora ordbok och där funnit en något avvikande betydelse av ordet civil? Där står det nämligen att civil kan betyda någonting som »hänför sig till den stora massan av medborgare i ett samhälle, i motsats till särskilda grupper». Nu få vi visserligen medge att ämbets- och tjänstemän ha kommit att utgöra stora massor i samhället, men vi skola väl inte anteciperat utvecklingen därhän, att vi anse den definitionen tillämplig i detta fall!

Jag skall kanske tillägga, att ordet »civil» också har en särskild betydelse, som användes då man talar om civila tjänstemän. Det är ett uttryck som vi röra oss med ständigt och jämt. Det departement, som man nu vill inrätta, kommer emellertid att syssla lika mycket med militära tjänstemäns förhållanden som med civila tjänstemäns. Hur man vänder sig, passar det inte ihop.

Värst tycker jag ändå på sätt och vis det är att det föreslagna namnvalet innebär att usurpera eller helt enkelt godtyckligt tillämpa ett namn, som förut har använts för en institution, vilken praktiskt taget inte hade någonting gemensamt med det nu föreslagna departementet. Det gamla civildepartementet sysslade med lantregeringen, med polisväsendet, med de sociala frågorna och med en hel del annat sådant. Det hade inte mer att göra med avlöningsfrågor än vad varje departement hade. Skall man då taga upp ett gammalt namn, som hade sin bestämda betydelse, och godtyckligt ge det åt någonting helt annat?

Jag har verkligen sysselsatt mig en hel del med vår författnings- och förvaltningshistoria och försökt leta i mitt minne efter något exempel på att man på det här viset tagit ett gammalt namn på en försvunnen institution och givit det åt någonting helt nytt. Men när man inrättade landstingen år 1862, var det som man skapade visserligen inte precis detsamma som de medeltida landstingen, men det var en modern motsvarighet till dem. Man har vidare tagit upp lagmanstermen som beteckning för chefer för avdelningar i hovrätterna, alltså

Ang. uppdelning av finansdepartementet. för ämbetsmän, som inte direkt motsvarade lagmännen i de gamla lagsagorna. Det var alltså inte precis detsamma, men det var åtminstone i båda fallen fråga om höga domare. Men att på det här viset godtyckligt taga ett namn, vilket som helst, och sätta det på någonting annat, vad som helst, det har jag inte tidigare sett exempel på.

Nu kan man naturligtvis resonera om denna sak på olika sätt. Det är kanske bara fråga om romantiska känslor, när jag tycker att det skall vara något sammanhang med det förflutna och hänsyn till vad som förut har funnits i det här landet. Jag undrar ändå: Är det ett resonemang, som är naturligt bara för en gammal historiker? Kan inte litet var tycka, att det kan vara trevligt med litet ordning i de här förhållandena? Får jag vädja till majoritetspartiet: Ni läsa i en allt rikare litteratur om arbetarklassens och socialdemokratiens utveckling, och det förekommer i denna historia, som säkert för er har värde och betydelse, allsköns berättelser om strejker och sådana förhållanden, där det ständigt uppträder en potentat, som heter civilministern. Är det någon mening i att nu få en civilminister med en helt annan sorts sysslor, som inte ha någonting gemensamt med de ärenden som då för tiden handlades av civilministern? Varför skall man göra på det sättet?

Så ha vi namnet *lönedepartementet*. Det erkännes på alla håll, att det egentligen är ett ganska adekvat namn. Jag förstår, att det finns ett outtalat skäl för att inte ta det. Man tycker att det är en liten smula tråkigt, att vi nu ha kommit därhän, att lönefrågorna spela en så stor roll, att vi behöva ha vad August Strindberg kallade ett »kollegium för utbetalande av tjänstemännens löner». Man tycker att det är en aning förargligt! Men jag tycker att man ändå är skyldig allmänheten och folket att inte fördölja några sanningar. Är det så, att det blivit på det viset, varför skola vi då skämmas för att tala om det? För övrigt lyckas vi ju aldrig att med sådana ordaknep smussla bort det rätta sammanhanget.

Ang. uppdelning av finansdepartementet.

Men så har man nu letat reda på att det här departementet skall syssla även med annat än löner, och därför går det inte att kalla det lönedepartementet. Jag är mycket tacksam mot herr Sundelin, som faktiskt drog fram ett avgörande argument *emot* det resonemanget. Han erinrade om ecklesiastikdepartementet, som har så litet med ecklesiastika, d. v. s. kyrkliga, ärenden att göra, att vår nuvarande ecklesiastikminister är helt befriad från att handlägga dem. Om någon vill komma och säga, att denna bristande motsvarighet inte är någonting, som man gjort medvetet, utan en följd av att man i äldre tid betraktade skolfrågorna som ett bihang till de kyrkliga angelägenheterna, skall jag be herrarna vara vänliga och titta på hur det förhåller sig med andra, nyare departement. Det förvånar mig att inte statsutskottet gjort det. Har man i statsutskottet möjligen studerat kommunikationsdepartementet? Tro herrarna, att det departementet bara sysslar med kommunikationer? Under det departementet lyder exempelvis vattenfallsverket, dit hör det offentliga byggnadsväsendet och åtskilliga andra saker. Eller titta på handelsdepartementet! Jag skall inte tala om den tid, då vår handelsminister väsentligen var en lotteriminister — jag vet, att han nu har andra saker för sig. Men det är sannerligen inte handeln bara, utan det är industri och hantverk, bergsbruk, patentväsen, sjöfart, lotsväsen o. s. v. Handeln är bara en liten del av det hela. Kanske någon ännu erinrar sig, att vi ha haft ett socialdepartement med väsentligt större omfattning än det nuvarande. Det sysslade visserligen med sociala ärenden, men dessutom med något helt annat, nämligen landsstaten och polisväsendet, som ingen människa tänker sig att beteckna som något socialt.

Det enkla sammanhanget är, att då vi sätta namn på ett departement, kunna vi inte välja ett namn, som adekvat ansluter sig till hela uppräknings- i departementsstadgan över vad departementet har att göra, utan vi få göra som man gör i andra länder, nämligen ta fasta på något typiskt och karakteris-

tiskt. Man har i alla tider varit medveten om att man inte därmed träffar precis allting. Men jag får säga, att få departement fått ett så utomordentligt träffande och betecknande namn som det nu föreslagna nya departementet får om vi kalla det för lönedepartementet.

Man kan naturligtvis också resonera om andra namn. Jag tycker att det finns många skäl som tala för ett sådant namn som *personaldepartementet*. Jag skall emellertid inte resa den frågan, utan jag skall inskränka mig till att yrka bifall till den i ärendet avgivna reservationen.

Jag vill sluta, där jag började, med en erinran om att det i alla fall är Kungl. Maj:t, som bestämmer om saken. Även om riksdagen skulle fatta ett beslut i enlighet med statsutskottets ytterst tveksamt utformade anslutning till det framlagda förslaget, vill jag vädja till regeringen, huruvida den inte kan ta sig en förnyad funderare på saken.

Emellertid ber jag, som sagt, att få yrka bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Diskussionen har inte här rört sig så särdeles mycket om själva frågan om behovet av ett nytt departement, och jag skall inte heller fördjupa mig i den saken. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på några ting.

Finansdepartementet har blivit så stort och har fått att handlägga så olika komplex av viktiga frågor, att vi i realiteten ha tre avdelningar, som var för sig måste förbereda propositioner till riksdagen. Vi ha skatteavdelningen — eller rättsavdelningen, som den kallas — som praktiskt taget har hand om all lagstiftning. Vidare ha vi löneavdelningen, eller den avdelning som sysslar med löner och pensioner. Alla frågor, som inte falla in under detta, såsom penningpolitik och mycket annat, få skötas av statssekreterarens avdelning, som också har hand om själva budgetarbetet.

Dessa tre avdelningar få arbeta tämligen självständigt var för sig. Det stats-

råd eller den statssekreterare är inte skapt, som kan hålla en riktigt fast hand över alla dessa avdelningar.

Nu har man i den gångna tiden försökt hjälpa sig fram på det sättet, att ett konsultativt statsråd har fått taga på sig en stor del av arbetet. Men det medför den svårigheten, att medarbetarna i toppen få arbeta åt två statsråd, och det blir inte alltid så lätt att få det hela att fungera på ett smidigt sätt. Därför tror jag att det ur statsnyttans synpunkt är mycket viktigt, att man får en sådan arbetsfördelning, att departementets ledning kan ha översikt över arbetet. Det blir mera rationellt än med den uppdelning, som man hittills har tillämpat.

Det som har spelat den största rollen i diskussionen här i dag är ju namnfrågan. Det är klart att vi inom regeringen ha haft skäl för att välja beteckningen *civildepartementet*, och det kanske är riktigt, om jag här framlägger dem.

Det är otvivelaktigt så, att detta departement, trots vad fröken Andersson har uttalat, kommer att få hand om åtskilliga andra frågor än de rena lönefrågorna. Detta departement kommer i huvudsak att sysselsätta sig med alla frågor, som gälla statens personal. Jag skulle för min del vilja säga, att det därför kanske sakligt sett inte hade varit olämpligt att kalla detta departement för *personaldepartementet*. Emellertid är det så — och särskilt herr Herlitz lägger säkert stor vikt därvid — att framför de svenska statsdepartementens namn skall man alltid sätta prefixet »kungl.», och »kungl. personaldepartementet» ger vissa idéassociationer, som inte äro så lämpliga. Därför har det namnet inte valts.

Lönedepartementet täckte inte fältet tillräckligt, tyckte vi, och *personaldepartementet* var ur andra synpunkter inte lämpligt. Låt mig då komma till namnet *civildepartementet*. Jag tror att om herr Herlitz ville ägna någon mera ingående studie åt frågan, huruvida vi här i Sverige ha tagit upp beteckningar för äldre begrepp i annan och ny betydelse, kommer helt säkert, trots vad

Ang. uppdelning av finansdepartementet.

han nyss sade, utfallet att bli positivt. Jag kan inte ge något bidrag till det arbetet, ty jag har inte tänkt på det förut, men jag har en bestämd känsla av att det nog går att hitta analoga fall. Jag tycker emellertid att det kunde vara lämpligare för herr Herlitz att syssla därmed, eftersom han har till profession att ägna sig åt sådana ting.

Låt mig nu säga, att under det gamla civildepartementet hörde i verkligheten en betydande del av statens tjänstemän. De som tillhörde försvaret och de som tillhörde undervisningen voro liksom även domarna uteslutna, men resten av statens personal inrymdes under civildepartementet. Den administrativa personalen hade sin hemort där. Detta ledde så småningom till att det som var gemensamt för tjänstemännen betecknades med prefixet »civil-». Vi kommo fram till någonting som kallades för *civilstaten*. Så småningom kom civilstaten att inrymma alla tjänstemän, som icke voro militära. När den Edénska regeringen tillkom på hösten 1917, uppstod det fråga om vad regeringsformens föreskrift om att konsulterna skulle ha beklätt *civilt* ämbete innebar, och då gjorde professor Edén, som sedan blev regeringschef, den tolkningen, att civilt ämbete var varje ämbete, som inte var militärt. Sedermera kom detta uttryck »civil» om tjänsteförhållandena att breda ut sig till att icke bara gälla alla andra tjänstemän än militära. Den fast anställda militära personalens anställnings- och löneförhållanden inrymdes också under detta begrepp. Man inrättade arméförvaltningens civila departement, och nu finns en särskild förvaltningsgren, som heter försvarets civilförvaltning.

Utan att fortsätta att fördjupa mig i detta tror jag, att man kan säga, att man inte har avlägsnat sig alltför långt från en sådan innebörd i ordet civil, när man kallar det departement, som skall ha hand om de statsanställdas olika angelägenheter, för civildepartementet. Jag tror därför att det valet kan vara lämpligt. Även professor Herlitz medger nog, att det låter bättre med kungl.

Ang. uppdelning av finansdepartementet.

civildepartementet än med kungl. löne-
departementet eller, ännu värre, kungl.
personaldepartementet.

Herr STEN: Herr talman! I själva sak-
frågan får man väl höja sig för rege-
ringens auktoritet och erfarenhet på det
här området och för statsutskottets
granskning. Då jag ändå har begärt ord-
det har det varit för att ge uttryck åt
att det är med en viss ledsnad och be-
svikelse, som jag är med om att fatta
detta beslut. Det beror på sammankopp-
lingen med frågan om folkhushållnings-
departementets försvinnande. Jag hade
nämligen umgåtts med den tanken, att
vi skulle förvandla folkhushållningsde-
partementet till ett arbetsdepartement.

När jag säger detta, kan man ju rik-
ta den anmärkningen mot mig, att det
icke föreligger någon utredning eller mo-
tion i den riktningen. Men erfarenhe-
ten från finansdepartementets uppdel-
ning har lärt oss, att den enskilde riks-
dagsmannen inte vet så mycket om en
sådan här sak, förrän den har kommit
till ett mycket framskridet stadium och
plötsligt förelägges riksdagen på det sätt
som nu har skett. Det gäller alltså att
vara ute i god tid, om man vill ha en
tanke dryftad och övervägd till nästa
gång, när en partiell eller mera genom-
gripande departementalreform förbered-
des.

Min utgångspunkt är inte så mycket
den, att vi sakna ett arbetsdepartement
och att frågor om offentliga arbeten hos
oss sortera under olika departement och
inte såsom i ett flertal länder äro sam-
manförda i ett departement. Min tanke
härleder sig helt naturligt från de var-
ningar, som vi ha fått åtminstone inom
vissa avsnitt av vårt näringsliv om att
det inte är en lika enkel sak att så
så säga organisera den fulla sysselsättning-
en som att uppställa den såsom ett öns-
kemål och ett program.

Nu förstår jag ju — jag har blivit un-
dervisad därom, när jag har yppat den-
na tanke i andra sammanhang — att man
kan och kanske sannolikt kommer att
göra på motsvarande sätt som när folk-

hushållningsdepartementet tillskapades,
nämligen att man på basis av investe-
ringsberedningen och arbetsmarknads-
styrelsen o. s. v. så att säga improviser-
ar ett arbetsdepartement i en akut si-
tuation, då sysselsättningsfrågan är ak-
tuell på allvar. Jag kan emellertid inte
befria mig från den tanken, att det må-
hända skulle vara mera betryggande att
på ett förberedande stadium skapa en
beredskap ända uppe i Kungl. Maj:ts
kansli, inte endast i form av ett stats-
råd utan även i form av ett särskilt de-
partement för dessa mycket viktiga in-
tressen.

Nu kan man säga, att den saken na-
turligtvis kan omprövas för sig, men det
är klart, att när man nu inte gör det i
samband med att ett departement för-
svinner, blir saken svårare att genom-
föra, om man inte väntar till det ögon-
blick då man anser sig vara nödsakad
därtill.

Jag har endast velat på detta sätt ge
uttryck åt den missräkning, som jag
känner över att folkhushållningsdepar-
tementet slopas i stället för att omvandlas
för att i fredstid handha uppgifter på ett
mycket viktigt område. Jag hoppas emel-
lertid att den saken måtte vara i åtanke
i fortsättningen, i den mån man har an-
ledning att dryfta omgrupperingar av
ärenden inom Kungl. Maj:ts kansli.

I namnfrågan befinner jag mig i ett
egendomligt läge. Då inrikesdepartemen-
tet inrättades, samlades ett betydande an-
tal av denna kammars ledamöter om-
kring ett yrkande, som enligt vad jag
vill minnas framställdes av mig, att det
skulle heta civildepartementet. Jag ut-
gick då från att man skulle återinföra
detta gamla namn, som hade god klang,
i stället för att införa någonting nytt,
som hade kommit i ett visst vanrykte på
grund av det sätt, varpå inrikesdeparte-
menten i de s. k. folkdemokratierna ha-
de framträtt. Nu får man väl säga, att
erfarenheten har bekräftat, att dessa far-
hågor voro i viss mån överdrivna och
att inrikesdepartementet har förskaffat
sig gott namn och rykte.

Jag befinner mig alltså i det läget, att
jag har att antingen förena mig med

herr Herlitz i det yrkande, som han har framställt, eller också att betrakta det som en bönhörelse, att regeringen, när det har gällt detta departement, har tillvaratagit det namn, som jag vid inrättandet av inrikesdepartementet förde talan för. Jag antar att det ofta är så, även om vi inte erkänna det, att vi riksdagsmän, när vi ha att först ta ställning till en fråga inom oss själva, komma till att skälen för eller emot förhålla sig som 0,51 till 0,49, men sedan skola vi ge vår röst för det ena eller det andra av de föreliggande förslagen. Jag kan med så mycket större lugn avvakta resultatet här i dag av både min egen omprövning och av kammarens votering, som jag finner att jag får rätt i bägge fallen. Om herr Herlitz' yrkande segrar, så innebär detta att han med de skäl, som han har anfört och som jag sympatiserar med, har vunnit en större framgång än jag hade den gången, då det var fråga om inrikesdepartementets namn. Och om kammaren följer statsutskottet, har jag ur mina synpunkter med tanke på vad som förekom vid det förra tillfället som sagt en viss anledning att betrakta det som en bönhörelse.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att reda ut herr Stens dilemma, men då jag nu kommit upp omedelbart efter hans resonemang om sina samvetsbetänkligheter ber jag att få säga ett par ord till stöd.

De som förra gången röstade för att vi skulle få ett civildepartement leddes väl inte av någon särskilt stark kärlek till just detta ord eller av någon särskild önskan att det skulle ligga på folks läppar. Vi hade nog bara en känsla av att det nya inrikesdepartementet, som då kom till stånd, var praktiskt taget detsamma som det gamla civildepartementet. Vi leddes således av vår känsla för ett historiskt sammanhang, som pekade på att namnet civildepartementet åter borde komma till användning. Herr Sten tyckte sig nu verkligen hos statsrådet få ett visst stöd för tanken på ett sammanhang mellan det nu

Ang. uppdelning av finansdepartementet. tilltänkta civildepartementet och det gamla — jag skall strax komma tillbaka till det och visa hur klen det är.

Det var närmast med anledning av herr statsrådets uttalanden på denna punkt som jag begärde ordet.

Herr statsrådet fann sig lämpligen böra delge kammaren de skäl, som regeringen haft för sitt ståndpunktstagande. Det lät mycket spännande, och jag väntade med intresse på vilka märkliga upplysningar som han skulle komma att lämna.

Det var först att beteckningen lönedepartementet enligt statsrådets uppfattning inte var ett adekvat namn. Tillåter kammaren att jag betraktar den invändningen som besvarad med vad jag nyss erinrade beträffande kommunikations-, handels- och socialdepartementen?

Men, fortsatte herr statsrådet, det gamla och det nya civildepartementet äro inte så förfärligt olika ändå, och namnet civildepartementet passar i alla fall ganska bra. Där flöto kanske två olika tankegångar samman. Herr statsrådet talade nämligen också om »civilstaten» och »civilt ämbete» o. d. Detta ord »civil» är ett begrepp, som har vållat mycken oreda under tidernas lopp på grund av att det har använts i olika betydelser. Men en sak är alldeles klar, hur det än förhåller sig med den olika användningen, nämligen att ett mycket stort antal av dem, vilkas angelägenheter det nya departementet skall syssla med, d. v. s. den militära personalen, i alla tider självklart har förts utanför alla begrepp om det civila. Däri har, herr statsråd, ingen ändring skett genom att vi nu ha en försvarets civilförvaltning likaväl som jag vill minnas att vi tidigare hade arméförvaltningens civila departement, som sysslade med frågor som inte voro av direkt militär art.

Så var det frågan om själva termen »civildepartementet». Herr statsrådet menade, att nya departementet ändå inte var så olikt sin föregångare, ty det gamla civildepartementet hade i alla fall, sade han, att göra med huvuddelen av statens tjänstemän. Jag undrar om det verkligen var så. Jag har inga siffror tillgängliga, men utanför det gamla civildepartemen-

Ang. uppdelning av finansdepartementet.

tet föll hela den ecklesiastika personalen, d. v. s. inom kyrko- och skolväsendet, hela den militära personalen och hela personalen inom domstolsväsendet. Jag gissar att inte ens hälften av de statliga tjänstemännen lydte under det gamla civildepartementet.

Och oavsett vilket resultat man kommer till i det hänseendet, återstår det viktigaste, nämligen att sysslandet med tjänstemän och deras löner var en rent periferisk uppgift för detta departement. Det var någonting som följde med de andra uppgifterna, såsom det i andra departement med de huvudsakliga uppgifterna följer en hel del andra ärenden.

Jag känner mig således inte övertygad av herr statsrådets resonemang. Jag får kanske göra som herr statsrådet sade till mig, nämligen ifrågasätta, huruvida herr statsrådet inte skulle kunna finna anledning att underkasta dessa förhållanden en ytterligare forskning.

Herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Om man gör som herr Herlitz, d. v. s. vänder upp och ned på min bevisföring, börjar med slutsatserna och arbetar sig tillbaka till premisserna, kan mitt anförande onekligen te sig litet oredigt. Men den saken skall jag inte ingå närmare på. Jag nöjer mig med att konstatera, att herr Herlitz lyckades att säga allt vad jag redan hade sagt, fastän i bakvänd ordning.

Jag tog egentligen till orda för att än en gång understryka, hur begreppet *civil* har utvecklats sig i samband med stats-tjänstemännen. Jag bara hänvisar ytterligare en gång till att när det gällde att inom statsväsendet beteckna alla de frågor, som hörde samman med den fast anställda personalens löne- och anställningsvillkor, tillgreps man benämningen »civil». Det var då man fick till stånd även arméförvaltningens civila departement, som sedan kom att omfatta hela försvarsväsendet i form av försvarets civilförvaltning.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i

avseende på det nu föredragna utlåtandet yrkats 1:0) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:0), av herr *Manneskantz*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändrade lydelse av punkten I, som förordats i den av honom vid utlåtandet anförda reservationen; samt 3:0) att det förslag skulle antagas, som innefattades i fröken Anderssons m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i den av henne m. fl. anförda reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken *Andersson* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Herlitz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 33.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. taxeringsnämnds befogenhet att infordra uppgifter.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

I detta utlåtande hade utskottet för riksdagen anmält, att vid den granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, någon anledning till anmärkning icke förekommit.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Justitieombudsmannen har i sin ämbetsberättelse redogjort för vissa ärenden som ej föranlett åtgärd, däribland ett ärende som rubricerats: »Fråga om taxeringsmyndighets befogenhet att från samtliga skattskyldiga eller större grupp bland dem infordra uppgifter utöver deklara-tionsformulären.»

Bakgrunden till detta ärende är att det i Göteborgs och Bohus län vid skilda tillfällen från taxeringsmän och enskilda personer nämndes, att företagens personbilar många gånger disponerades för ren privatkörning, varvid kostnaden härför i viss utsträckning syntes avdragas som omkostnad vid självdeklarationernas avlämnande, utan att vederbörande, som åtnjöt förmånen, deklarerade denna som inkomst. Detta föranledde taxeringsintendenten att verkställa en stickprovsundersökning för att kontrollera hur det förhöll sig på denna punkt. Stickprovsundersökningen omfattade 16 procent av sammanlagda antalet bilar i länet, eller ungefär 25 procent av alla personbilägare. Därav torde klart framgå, att det var fråga om en *stickprovsundersökning*. Man tryckte blanketter och skickade ut dem genom taxeringsnämndsordförandena till 2 000 å 3 000 av de närmare 18 000 bilägarna i länet.

Saken togs sedan upp av professor Halvar Sundberg, som insände en anmälan till JO. Professor Sundberg erinrade däri om JO:s skyldighet att värna den medborgerliga friheten mot myndigheters ingrepp utan stöd av lag och

laga stadgar. Länsstyrelsen ansåg att denna anmälan icke borde föranleda någon åtgärd.

Den punkt i taxeringsförordningen, som det här gäller, har under senare år varit mycket diskuterad, och det torde för taxeringsarbetets nödiga fortgång vara erforderligt att man får klarhet om hur stadgandet skall tolkas. Det är 32 § 2 mom., vars första punkt lyder: »Efter anmaning är envar skyldig att i den omfattning, som i anmaningen angivits, meddela för egen taxering för inkomst eller förmögenhet erforderliga upplysningar utöver dem, som föranledas av deklara-tionsformuläret.» Det är allt vad som där anföres i denna sak.

JO, eller rättare sagt JO:s ställföreträdare, vilket ju i detta fall är detsamma, eftersom han uppträdde såsom tjänsteförrättande JO, har tolkat detta stadgande på sätt som framgår av JO:s följande uttalande: »Ehuru förarbetena till sistnämnda författning icke lämna närmare upplysning om syftet med stadgandet, har detta, säkerligen med rätta, uppfattats som avseende att bereda möjlighet åt taxeringsmyndighet att, *där så i särskilda fall funnits behövtigt*, införskaffa ytterligare utredning.» JO hänvisar därvid till ett uttalande av Palmgren i Självdeklaration, sextonde upplagan. Palmgren är onekligen en auktoritet på detta område, men det besynnerliga är, att om man går till den angivna upplagan, återfinner man inte detta yttrande och knappast något annat heller, som enligt min uppfattning kan ge riktigt skäl för JO:s uppfattning. De av JO kursiverade orden »*där så i särskilda fall funnits behövtigt*» återfinnas icke alls hos Palmgren. Däremot säger Palmgren: »Någon annan begränsning för vad som på detta sätt kan efterfrågas finnes icke, än att de avfordrade upplysningarna skola hava betydelse för taxeringen.» Det är en mycket allmänt hållen begränsning, som knappast ger något skäl för att citera Palmgren i detta sammanhang som stöd för JO:s mening.

JO anför vidare, att den omständigheten att infordrade uppgifter kunna av-givas muntligen talar emot antagandet,

Ang. taxeringsnämnds befogenhet att infordra uppgifter.

att författningsrummet skulle giva taxeringsmyndighet befogenhet att infordra uppgifter utöver deklaraionsformulären från samtliga skattskyldiga eller större grupper bland dem. Nu står det visserligen i den återopade paragrafen att upplysningar kunna avgivas muntligen, men att i så fall taxeringsnämndens ordförande skall uppteckna dem, varefter de skola underskrivas av den som lämnat meddelandena i fråga. Det blir ju då i alla fall ett skriftligt meddelande, fastän den som haft handen på pennan vid upptecknandet är taxeringsnämndens ordförande. Jag kan inte förstå att detta uttalande på något sätt ger belägg för den mening som JO i detta fall har velat hävda.

Om JO:s uppfattning härvidlag skulle godtas, skulle det innebära att en hel rad av de hjälpbilagor, som för närvarande finnas, i fortsättningen icke kunna behållas. Nu används över hela riket, enligt vad jag vet, en handelsresandebilaga, som inte är stadfäst av Kungl. Maj:t men som är tryckt av blankettexpeditionen och distribuerad över hela landet. Det är mycket tveksamt om den över huvud taget kan användas i fortsättningen utan risk för ett ingripande av JO. I mitt hemlän används vidare en s. k. båtbilaga, en för fraktskeppare och en för fiskare. Den har slagit igenom, och man har allmänt den uppfattningen i länet, att det tack vare denna särskilda bilaga blir en riktig och likformig beskattning av respektive fraktskeppare och fiskare. Det skulle säkerligen vara mycket olämpligt för hela taxeringsarbetet, om dessa bilagor för framtiden inte skulle användas.

JO återopar vidare ett par uttalanden av departementschefen från åren 1927 och 1928. Jag skall inte läsa upp dessa uttalanden, men jag kan inte finna att de i detta sammanhang äro relevanta. Här är det ju inte fråga om att ålägga envar att lämna uppgifter om verkställda utbetalningar snart sagt av vad slag som helst. Det är tvärtom noga specificerat vilka poster som det gäller. Det är inte heller vem som helst av de kommunala taxeringstjänstemännen, som har

infordrat dessa uppgifter, utan det är länets taxeringsintendent som har anmodat taxeringsnämndsordförandena att skicka ut dessa förfrågningar.

JO citerar vidare ett uttalande av departementschefen från år 1935, som gjordes i samband med den utökning av kontrollverksamheten som då genomfördes. Då jag anser att detta uttalande är mycket relevant i detta fall, skall jag tillåta mig att läsa upp det i den utsträckning det av JO själv återopats. Det lyder: »Självfallet måste vårt beskattningssystem i mycket stor utsträckning bygga på deklaraionernas riktighet. Men härav följer icke, att kontrollen bör begränsas till fall, då anledning till misstanke föreligger. Tvärtom synes det för upprätthållande och stärkande av systemets effektivitet nödvändigt, att kontrollen i ej ringa utsträckning inriktas på en stickprovsgranskning, så att varje deklarat om möjligt alltid löper risken att en viss uppgift kan komma att bli föremål för närmare granskning. Det kan icke undgås, att därigenom även laglydiga skattskyldiga åsamkas besvär utan att alltid direkta resultat kunna påvisas och att såväl affärsföretags som enskilda medborgares medverkan måste anlitas även för kontroll av annans taxering.»

Bevillningsutskottet och sedermera riksdagen instämde i detta uttalande, och jag för min del anser uttalandet signifikativt för uppfattningen hos dem som genomförde denna lagstiftning. Uttalandet ger på intet sätt stöd för JO:s mening.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att i en interpellationsdebatt, som hade framkallats av herr Mannerskantz någon gång år 1945, anförde departementschefen följande: »En mera generell tillämpning av anmaningsrätten för visst eller vissa år torde emellertid också kunna ifrågakomma, därest förhållandena inom ett län göra ett sådant förfarings-sätt motiverat; om dylika mera omfattande kontrollåtgärder anses böra vidtagas, torde det — även om taxeringsförordningen icke utgår från att ett dylikt förfarings-sätt skall tillämpas — kun-

Ang. taxeringsnämnds befogenhet att infordra uppgifter.

na vara till fördel, ej minst för de uppgiftspliktiga själva, om uppgifterna lämnas redan i samband med självdeklarationen.»

Detta uttalande mötte ingen invändning här i kammaren, och det är ett uttryck för den uppfattning som härskade inom finansdepartementet vid den tidpunkten.

Jag erinrar också om att man från finansdepartementet årligen, tror jag, meddelar att deklARATIONER från personer, vilkas efternamn börja på vissa bokstäver, t ex. bex, skola speciellt undersökas och granskas i fråga om vissa förmögenhetsförhållanden. Det är en stickprovsundersökning som därvid sker, och den drabbar både sådana personer som avgivit korrekta och sådana som inlämnat inkorrekta deklARATIONER. Det är en liknande undersökning som har skett i det här påtalade fallet från Göteborgs och Bohus län.

Taxeringsintendenten i Göteborgs och Bohus län har enligt min uppfattning icke gått längre än vad det nyss citerade uttalandet ger stöd för. Det hela har ansetts som en engångsåtgärd och som en kontrollåtgärd som icke var avsedd att upprepas följande år. Det var helt enkelt en stickprovskontroll. Att åtgärden var nödvändig visas därav, att den såsom resultat inbragte 80 000 kronor i skatt till stat och kommun.

JO anser tydligen, att undersökningen inte har varit begränsad till sådana skattskyldiga, beträffande vilka av en eller annan orsak anledning förelegat till antagande att avgivna deklARATIONER icke varit korrekta. Ja, det är riktigt, undersökningen har gått över hela det misstänkta fältet och omfattat 25 procent av personbilägarna i länet. En del hade inlämnat korrekta deklARATIONER, andra icke, och undersökningen medförde, som sagt, en vinst för stat och kommun av 80 000 kronor.

När JO i sitt yttrande själv medger, att en stickprovskontroll kan vara berättigad, kan jag inte finna annat än att han därmed också godkänner den princip som man handlat efter i Göteborgs och Bohus län. En stickprovskontroll kan

nämligen icke inriktas bara på dem, om vilka man misstänker att de avgivit felaktiga deklARATIONER, utan den måste omfatta hela det fält, inom vilket man misstänker att felaktiga deklARATIONER ha avgivits. Därvid kan det inte undgås att undersökningen drabbar både skyldiga och oskyldiga. Redan genom sitt medgivande av möjligheten och lämpligheten av en stickprovskontroll har JO enligt vad jag kan förstå logiskt motsagt sin uppfattning, att man inte skulle kunna kontrollera deklARATIONER som man inte direkt misstänker.

JO anser också, att uppgiftsskyldigheten varit i hög grad betungande. Jag medger att den varit förenad med vissa besvär, men det besvär som vederbörande har måst underkasta sig har inte varit mer betungande än vad han från början hade måst påtaga sig för att kunna avge en riktig deklARATION. Att en del personer fingo underkasta sig detta besvär i efterhand utgör, tycker jag, intet skäl för att säga, att myndigheterna ha gått för långt. Faktum är ju att vederbörande deklARANT måste göra dessa undersökningar för att kunna avge en korrekt självdeklARATION.

Undersökningen har, fortsätter JO, kunnat leda till att i vissa fall annan än den bilägare, av vilken uppgifter infordrats, fått sin taxering kontrollerad. Det är en fullständigt orimlig uppfattning som JO på denna punkt hävdar. Om man vill kontrollera A och därvid som biprodukt får uppgifter om B, skall man väl inte av den orsaken underlåta att kontrollera A. Det skulle sätta en käpp i hjulet på hela taxeringskontrollen.

Herr talman! Att korrekt taxering sker för alla och att därför kontrollåtgärder tillgripas är ett intresse för alla, som avge självdeklARATIONER. När vi för stora kostnader utbyggt vår taxeringsorganisation, bör effektiviteten av dess arbete inte stäckas. Skall JO fortsätta med långtgående kritik i dessa frågor, uppkommer spørsmålet om inte JO:s expedition borde förstärkas med sådan sakkunskap, som gör det möjligt för JO att framträda såsom auktoritet även på taxeringsväsendets område. Eljest måste sådana utta-

Ang. vissa ändringar i civilförsvarslagen.

landen göras av regering och riksdag, att någon tveksamhet om att nuvarande praxis kan upprätthållas inte föreligger. Det är ett allmänt medborgerligt intresse att en rättvis och likformig beskattning kan upprätthållas. Men givetvis böra kontrollåtgärderna ske med både takt och omdöme.

Herr LODENIUS: Herr talman! Jag vill bara konstatera, att den del av JO:s berättelse, som herr Sjødahl här klandrar, liksom JO:s berättelse i dess helhet har behandlats av första lagutskottet. Första lagutskottet besitter självfallet inte samma sakkunskap som bevillningsutskottet i den speciella taxeringsfråga, som det här gäller, och har kanske därför sett ärendet från en annan utgångspunkt.

Såvitt jag förstår måste vid denna frågas bedömande stor vikt tillmätas JO:s konstaterande, att den företagna kontrollen icke kan betraktas såsom en stickprovsundersökning, alldenstund den omfattat en fjärdedel av hela antalet personbilägare i länet. Därtill kommer att de infordrade uppgifterna kommit att beröra även andra personer än dem, vilkas deklarationer man närmast avsåg att kontrollera.

Jag är, helt naturligt, inte beredd att nu ingå på alla de spörsmål, som herr Sjødahl här tog upp, utan inskränker mig till att säga, att första lagutskottet icke har funnit anledning till erinran mot vad JO i denna punkt anfört.

Jag yrkar, herr talman, bifall till första lagutskottets hemställan; något annat yrkande har ju för övrigt inte framställts.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, lades förevarande utlåtande till handlingarna.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 15 kap. 13 och 22 §§ giftermålsbalken, m. m.;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 29 maj 1931 (nr 157) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § 4 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. vissa ändringar i civilförsvarslagen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536).

Genom en den 21 december 1949 dagtecknad proposition, nr 25, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga i propositionen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536).

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebar, att länsstyrelse och civilförsvarschef i vissa fall skulle ha att besluta om användning av skyddsrum för annat ändamål än civilförsvarsbruk eller om ändring av tekniska anordningar däri. Vidare hade föreslagits, att i de

fall, då ansökan om statsbidrag för inrättande av allmänna skyddsrum m. m. inkommit för sent, den myndighet som hade att pröva ansökningsen likväl finge upptaga denna till prövning, om skäl därtill vore.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Reservation hade anmälts av herr *Wistrand*, som dock ej antytt sin mening.

Herr *WISTRAND*: Herr talman! Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på lagtexten i § 47, sådan den nu föreslås till antagande. Den lyder sålunda: »Statsbidrag fastställs för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalenderår skall göras före utgången av nästa kalenderår. När skäl därtill äro, må dock ansökningsprövas, ändå att den göres senare. Finnes emellertid» — och nu kommer det anmärkningsvärda — »ansökningsen ej böra upptagas till prövning, skall frågan härom underställas Konungen.»

Denna lagkonstruktion, som tyvärr inte är utan precedens, är verkligen så anmärkningsvärd att det bör fästas uppmärksamhet på den, innan den vinner vidare spridning inom det svenska rättsväsendet. Vad innebär denna lag såsom den är konstruerad? Jo, lagen säger, att ansökan om statsbidrag skall göras före utgången av nästa kalenderår. Härifrån får man göra undantag. Men skulle det visa sig att den myndighet, som då har att pröva detta, inte vill göra ett undantag, då är saken så anmärkningsvärd, att den skall underställas Konungen.

Man påbjuder alltså i denna lag någonting, som man inte vill anbefalla, och man anbefaller i själva verket ett frånträdande av det som man nyss påbjudit. Underställandet hos Kungl. Maj:t innebär alltså inte — vilket väl borde vara varje riktigt skriven lags innebörd — en kontroll av tillämpningen av lagbudets *regel*, utan det blir en kontroll,

Ang. vissa ändringar i civilförsvarslagen. som avser frågan om undantag beviljas i tillräcklig utsträckning. Länsstyrelsen har rättighet att bevilja undantag utan någon som helst kontroll. Det är endast när den tillämpar lagens huvudregel, som ärendet skall underställas Kungl. Maj:t.

Jag kan inte, herr talman, undertrycka min uppfattning att lagbud av denna konstruktion äro ägnade att skapa förvirring ibland den allmänhet, som skall tillämpa lagbudet. Genom en sådan förvirring undergräves också i viss mån respekten för lagstiftningen. Varje lagstiftning måste bygga på ett imperativ, från vilket man visserligen skall få medgiva undantag, när skäl därtill föreligga, men ett imperativ som i och för sig bör förbliva ett imperativ och reglera det normala.

Vi veta att vår gamla snart förvitttrade 1734 års lag på sin tid var ett mönster i fråga om klarhet i uttrycken. Den har ju också kunnat i sina formuleringar överleva många av de bud, som där en gång i tiden blevo stadfästa. För tjänsten av att denna lag blev så väl skriven var att tillskriva en man, vars namn nog är känt för många av oss, nämligen Gustaf Cronhielm, en man, vilken otvivelaktigt gjort en av de största insatserna i svensk lagstiftning. Han uttalade en gång om en lags karaktär: »Lex brevis esto et imperiosa» eller på svenska — »en lag skall vara kort och bjudande».

Vi ha kommit ganska långt bort från den gamla konsten att skriva lagar. Kvantitet har fått undergräva kvalitet, under det att med det nät av lagbud, med vilka vi alla i regleringssambället äro omsnärjda, alldeles särskilda krav borde ställas på lagstiftningen både i fråga om form, klarhet och precision.

Jag har naturligtvis ingen anmärkning i och för sig att göra mot att man lättar på formaliteterna och decentraliserar frågornas avgörande i enlighet med den tankegång, som ligger bakom den av mig påtalade paragrafen. Det är inte någon tvist i sakfrågan, som föreligger, och därför har jag inte heller något yrkande. Mitt yrkande skulle väl i så fall

Ang. vissa ändringar i civilförsvarslagen.

vara återremiss, men det vore väl, tänker jag, ganska meningslöst, då man inte velat tidigare lyssna på mig i utskottet. Men jag kan inte hjälpa, att jag nödgas att här ta upp denna fråga för att fria min själ. Lagstiftningen måste räddas från förfall vad formerna beträffar, och jag hoppas att regeringsledamöterna, av vilka jag till min glädje ser att justitieministern är här närvarande, i mån av förmåga och formsinne också beakta dessa frågor. Åtminstone böra lagkonstruktioner av denna typ inte få återkomma.

Denna fråga är i och för sig en liten fråga, men den återspeglar en stor sak.

Herr NORMAN: Herr talman! Herr Wistrand var nog alltför blygsam, när han påstod, att utskottet inte velat lyssna på honom. Det är tvärtom så, att vi lyssnade mycket intresserat, och jag tror att vi delade hans uppfattning i ganska stor utsträckning.

Att det inte blev något resultat i form av ett förslag från utskottet, sammanhänger därmed, som herr Wistrand också själv sade, att stadgandet är bra vad innehållet beträffar. Och det böra lagbestämmelser vara. Jag tyckte inte heller att herr Wistrand inom utskottet var så alldeles bestämt inriktad på att vi skulle försöka göra någon ändring. Skulle vi ha gjort det, skulle det ha medfört ändring av bestämmelser om klagorätt och ändring av lagen om regeringsrätten o. s. v. Frågan är, som herr Wistrand säger, inte någon så stor sak i sig själv, och när meningen är god och den i alla fall kommer fram riktigt, funno vi inom utskottet, att det hela var bra som det var, även om vi — åtminstone jag personligen — med intresse lyssnade till herr Wistrand och i stort sett delade hans kritik av denna lagtext.

Jag hemställer om bifall till utskottsutlåtandet.

Herr FORSLUND: Herr talman! Jag delar inte utskottsordförandens och då helt naturligt inte heller herr Wistrands

mening. Jag anser i likhet med herr Wistrand, att en återremiss är överflödig, enär jag har den uppfattningen att herr Wistrand av något för mig oförklarligt skäl kommit fram till slutsatser om denna lagstiftning, som äro fullständigt oriktiga.

Det är inte en främmande tanke för oss att ordna en lagstiftning med sådant innehåll, att de fall, där man inte anser sig kunna upptaga en för sent inkommen ansökan, skola avslås av länsstyrelsen för att sedermera komma besvärsvägen till Kungl. Maj:t, utan att ansökan i stället skall överlämnas till Kungl. Maj:t för avgörande huruvida ansökan skall upptagas till prövning eller ej.

Då dessa bidrag först fördes på tal förekom det en mycket ingående diskussion om vilka som egentligen skulle bekosta anläggningarna, d. v. s. huruvida det över huvud taget skulle utgå statsbidrag eller ej. När man till sist stannade för statsbidrag är det lätt att förstå, att man från statsmakternas sida vill ha en möjlighet att ingripa i dessa ärendens handläggning på det sätt, som här stadgas. Det blir ju bara till förmån för kommunerna. Motsvarande ordning tillämpas även på andra områden, och jag tycker att vi i viss mån ha anledning att rekommendera den till efterföljd. En kommun, som anser sig berättigad till statsbidrag men som inte erhåller sådant vid länsstyrelsens prövning, kommer naturligtvis att anföra besvär hos Kungl. Maj:t. Varför skall man ovillkorligen skapa ett omständligt besvärsförfarande även i sådant fall som här avses? Jag anser det onödigt att som herr Wistrand här gjorde så starkt pressa skrivsättet, att man inte utan vidare skulle kunna medge den anordning, som lagen nu öppnar möjlighet till.

Jag slutar, herr talman, med att ännu en gång säga, att vännen Wistrand har i detta fall på en, som jag sade, för mig fullständigt oförklarlig grund kommit till en oriktig slutsats.

Herr WISTRAND: Herr talman! Det är mycket tråkigt att grunderna för mitt

Ang. decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik. Uttalande voro oförståeliga för herr Forslund. Jag skall inte öppna någon tvist om vari orsaken till detta ligger.

Jag upptog en diskussion angående själva principerna för hur ett lagbud bör formuleras. Det är principiellt oriktigt, att man anbefaller någonting, som är motsatsen till vad man påbjudit, medan man påbjuder någonting, som man inte vill anbefalla. Det var däri kärnpunkten i mitt resonemang låg. Herr Forslunds hela resonemang låg vid sidan om detta. Jag förstår däremot väl herr Forslunds synpunkter på den praktiska frågan, och jag kan därvidlag i mycket dela hans uppfattning.

Herr NORMAN: Herr talman! Eftersom herr Forslund sade, att han inte delade min uppfattning heller, skall jag som svar på det nöja mig med att ännu en gång instämma med herr Wistrand.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Ang. decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

Genom en den 4 januari 1950 dagtecknad proposition, nr 26, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, anhållit om riksdagens yttrande över följande vid propositionen fogade förslag till

Förordning

om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 25 oktober 1940 (nr 910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

5 §.

5 §.

Yrkesmässig trafik — — — — — tillstånd (trafiktillstånd).

Trafiktillstånd skall — — — — — släpfordon befordras.

Släpfordon, som — — — — — yrkesmässig trafik.

Tillstånd att bedriva linjetrafik å vägsträcka, som är belägen i mer än ett län, eller mellan orter inom skilda län eller att i beställningstrafik för godsbefordran använda lastautomobil med maximilast överstigande 3 500 kilogram eller att i sådan beställningstrafik använda lastautomobil jämte släpvagn, vilkas sammanlagda maximilast överstiger 4 000 kilogram, meddelas av biltrafiknämnden.

Tillstånd att bedriva linjetrafik å vägsträcka, som är belägen i mer än ett län, eller mellan orter inom skilda län eller att i beställningstrafik för godsbefordran använda lastautomobil med maximilast överstigande 4 500 kilogram eller att i sådan beställningstrafik använda lastautomobil jämte släpvagn, vilkas sammanlagda maximilast överstiger 5,500 kilogram, meddelas av biltrafiknämnden.

Tillstånd till — — — — — i staden.

I övriga — — — — — skall föreläggas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1950.

Ang. decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke funnit skäl att i anslutning till det vid propositionen nr 26 fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 25 oktober 1940 (nr 910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. göra andra uttalanden än utskottet i förevarande utlåtande upptagit.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Vissa skäl tala enligt utskottets uppfattning för decentraliseringsutredningens förslag att länsstyrelserna skulle helt handha tillståndsgivningen för beställningstrafik med lastbil samt frågor om tillstånd till linjetrafik, som ej berör mer än två län. Framhållas må, att lastbilar med stor lastförmåga numera stundom komma till användning jämväl i lokal trafik. Såsom länsstyrelsen i Kopparbergs län uttalat, är detta exempelvis vanligt för körningar inom skogsbruket, vilka äro i hög grad lokalbetonade. Det synes vidare uppenbart, att en över- eller underdimensionering av den lättare bilparken kan få skadliga verkningar ur transporthushållningssynpunkt lika väl som en motsvarande utveckling beträffande de tyngre bilarna.

Oaktat de anförda skälen anser sig utskottet dock icke nu kunna förorda en så långtgående åtgärd som den av decentraliseringsutredningen föreslagna. Enligt utskottets uppfattning bör tillståndsprövningen även framdeles i viss, ej alltför obetydlig utsträckning omhändervas av biltrafiknämnden. Detta framstår såsom önskvärt främst för att nämnden på ett verksamt sätt skall kunna fullgöra sin uppgift att jämte länsstyrelserna verka för ett ändamålsenligt ordnande av den yrkesmässiga trafiken. Även om en viss utjämning ägt rum i avseende å lastkapaciteten hos de fordon, som användas i lokaltrafik, å ena, och i fjärtrafik, å andra sidan, torde dock alltjämt gälla, att de tyngre fordonen i regel användas mera i fjärtrafik än i lokaltrafik. Ut-

skottet ansluter sig därför till departementschefens uppfattning att en ändring i den nu gällande kompetensfördelningen mellan biltrafiknämnden och länsstyrelserna bör avse allenast beställningstrafik för godsbefordran, därvid en höjning av viktgränserna bör ske. Frågan om vilka viktgränser, som böra vara avgörande för kompetensfördelningen, synes i viss mån svarbedömlig och tveksam. Utskottet anser sig emellertid kunna tillstyrka departementschefens förslag härutinnan.»

Reservationer hade anmälts

1) av herr *Sten*, som likväl ej antytt sin åsikt;

2) av herrar *Hallagård*, *Bengtson*, *Isaksson*, *Nilsson* i Göteborg och *Hagård*, vilka ansett, att det senare av de nyss återgivna styckena av utskottets motivering bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade. Den av reservanterna föreslagna lydelsen skilde sig från utskottets förslag allenast därutinnan, att sista meningen avfattats sålunda: »Utskottet anser emellertid att ifrågakommande viktgränser böra höjas till 5 000 respektive 6 000 kg.»

Herr HALLAGÅRD: Herr talman! Föreliggande utskottsförslag innebär ett tillstyrkande av en kungl. proposition angående viss decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

Tillstånd att bedriva linjetrafik å vägsträcka, som är belägen i mer än ett län, eller mellan orter inom skilda län eller att i beställningstrafik för godsbefordran använda lastautomobil med maximilast överstigande 3 500 kg, eller att i sådan beställningstrafik använda lastautomobil jämte släpvagn, vilkas sammanlagda maximilast överstiger 4 000 kg, meddelas enligt nuvarande bestämmelser av biltrafiknämnden. I föreliggande förslag ha bestämmelserna ändrats såtillvida, att maximilasten höjts till respektive 4 500 kg och 5 500 kg. Förslaget har tillkommit i decentraliseringssyfte.

Beträffande biltrafiknämndens framtida befattning med tillståndsgivningen

Ang. decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

föreligga skiljaktiga meningar. Den s. k. decentraliseringsutredningen förordar, att nämnden bör handlägga endast frågor om tillstånd till linjetrafik berörande mer än två län. Däremot anser biltrafiknämndsutredningen och 1944 års trafikutredning, att biltrafiknämnden skulle i stort sett bibehållas vid sina nuvarande funktioner men med en viss förskjutning av den lastkapacitet som nu, såvitt beställningstrafiken med lastbilar angår, betecknar nämndens kompetensområde. Decentraliseringsutredningens förslag skulle innebära en lättning i arbetsbördan för länsstyrelserna samt även för dem medföra praktiska fördelar beträffande prövningen av trafikstillståndsärenden. För biltrafiknämnden skulle arbetsbördan också lättas, varjämte en reduktion av nämndens personal och en minskning av dess anslagsbehov skulle kunna ske.

Jag har inte kunnat underlåta att referera till detta uttalande av utredningen. Gentemot den ofta åberopade vikten av en enhetlig tillämpning av gällande bestämmelser syftar utredningen på de möjligheter, som föreligga för nämnden att påverka en sådan utveckling av tillståndsgivningen beträffande lastbilstrafiken, och framhåller, att där nämnden har en annan mening än vederbörande länsstyrelse, har man besvärsvägen möjligheter att bringa frågan under Kungl. Maj:ts prövning.

Detta förslag av decentraliseringsutredningen, att länsstyrelsen skulle kunna handha tillståndsgivningen för beställningstrafik med lastbil, tillstyrkes av bl. a. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statskontoret, kommerskollegium och icke mindre än 15 länsstyrelser. Länsstyrelsen i Kopparbergs län har särskilt framhållit, att man vid skogskörningar använder sig av allt större lastbilar. När så många myndigheter alltså tillstyrkt utredningens förslag, tala ju mycket starka skäl för att förorda detsamma. Utskottet, som åberopar detta, anser sig dock icke nu kunna förorda en så långtgående åtgärd, utan stannar vid ett godkännande av den kungl. propositionen.

Jag skulle dock vilja uttala att det vore

önskvärt, om Kungl. Maj:t ville snarast möjligt upptaga detta spörsmål till förnyat övervägande. Som nu saken ligger till, får man i avvaktan därpå ta ställning till de olika förslagen angående viktgränserna beträffande kompetensfördelningen mellan biltrafiknämnden och länsstyrelserna. Givetvis är den saken, som också utskottet framhållit, svårbedömlig och tveksam. Under det att en del remissvar avstyrkt varje ändring av nuvarande kompetensbestämmelser, har i ett flertal sådana svar förordats en höjning av nämnda maximigränser. En del av dessa remissvar förordade en höjning i likhet med vad Kungl. Maj:t föreslagit och utskottsmajoriteten förordat, en del myndigheter ha stannat inför ännu högre viktgränser. 1944 års trafikutredning har för sin del slutligen stannat inför ett förslag om att ifrågavarande gräns bör höjas till 5 ton för enbart lastbil samt till 6 ton för lastbil jämte tillkopplad släpvagn. Detta tillstyrkes också av vissa myndigheter, ja, en del vill sätta gränsen ännu högre.

Vid ett närmare övervägande ha vi reservanter ansett oss böra förorda 1944 års trafikutrednings förslag. Detta ha vi gjort inte minst för att kunna så långt nu är möjligt tillgodose decentraliseringssyftet.

Medelbärigheten i ton för lastbilar i beställningstrafik visar en fortgående ökning av fordonens maximilast. Från januari 1945 till oktober 1949 har denna ökats från 3,18 ton till 4,08 ton. Fortgår denna ökning, torde det kanske inte dröja länge, innan medeltalet av maximilastgränsen överstiger 4,5 ton. Utskottet har också understrukit att ökningen av lastbilarnas lastkapacitet kan förväntas fortgå, men förutsätter, att när utvecklingen föranleder därtill kommer Kungl. Maj:t att upptaga frågan om kompetensfördelningen mellan biltrafiknämnden och länsstyrelserna till förnyat övervägande.

Starka skäl synas oss reservanter dock tala för att nu taga det steget och förorda 1944 års trafikutrednings förslag och att riksdagen borde uttala sig för detta. Såvitt jag minns rätt har riksdagen

Ang. decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

uttalat sig för att decentraliseringsåtgärder borde genomföras på förvaltningsområden, där större utrymme för lokala myndigheters handlingsfrihet lämpligen kunde beredas och leda till en förenkling och rationalisering av verksamheten. Då nu biltrafiknämnden haft möjligheter att leda utvecklingen av den yrkesmässiga trafiken med lättare bilar utan att handhava den individuella tillståndsgivningen, så synes detta kunna ske även beträffande de tyngre bilarna. Om man alltså tar ett steg längre i detta fall än vad Kungl. Maj:t föreslagit och utskottsmajoriteten förordat, har man mera beaktat möjligheten av förenkling beträffande kompetensfördelningen mellan biltrafiknämnden och länsstyrelserna och även tillgodosett decentraliserings-syftet.

Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till den ändring i motiveringen till föreliggande utskottsutlåtande, som innefattas i den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, vilken föreslår att ifrågakvaranter höjas till 5 000 respektive 6 000 kg.

Herr STEN: Herr talman! Den blanka reservation, som jag har antecknat vid utskottets utlåtande, kan jag kort och gott motivera på det sättet, att jag principiellt anser det vara mycket betänkligt, om riksdagen skulle göra väsentliga avvikelser ifrån vad decentraliseringsutredningen nu kommer att föreslå på olika praktiska områden.

Det här landet kallas av många medborgare för Krängel-Sverige. Jag tillhör dem, som inte ta det uttrycket i sin mun. Men jag måste erkänna, att problemet om hur förvaltningen skall vara organiserad komma vi inte ifrån. Som framgick av herr Hallagårds anförande har riksdagen gjort ett uttalande, som ligger till grund för decentraliseringsutredningens strävanden att framlägga konkreta förslag på olika områden. Man kan säga, att den ledande tanken är att beslutanderätten inte på något område skall ligga högre än vad som är absolut nödvändigt. Det är med hänsyn därtill

som jag anser det vara en allvarlig sak om riksdagen, när decentraliseringsutredningens konkreta förslag framläggas, kommer att säga, att det där kan ju vara bra på andra områden men inte på det, som just är aktuellt. Om man resonerar på det sättet undan för undan, blir det ju till sist inte så mycket av strävandena i decentraliserings-syfte.

Decentraliseringsutredningen har i enlighet med denna tankegång på det område det nu gäller föreslagit, att till länsstyrelserna överflyttas biltrafiknämndens befattning med samtliga frågor om tillstånd till beställningstrafik samt med fråga om linjetrafik, som ej berör mer än två län.

Departementschefen och utskottet ha på skäl, som finnas redovisade i handlingarna, inte ansett sig kunna slå in på denna nya väg, utan ha endast förordat en ändring av viktsiffrorna men principiellt bibehållit det förutvarande förfarandet.

Anledningen till att jag inte kunnat underskriva reservationen är att reservanterna sagt, att också enligt deras uppfattning »bör tillståndsprövningen även framdeles i viss, ej alltför obetydlig utsträckning omhändervhas av biltrafiknämnden». Även detta är ju ett ståndpunktstagande i strid med decentraliseringsutredningens förslag på detta område. Det är klart att man kan fatta det beslut, som reservanterna föreslå — andra kammaren lär ju redan ha följt utskottet — men det medför endast, att man för den närmaste tiden framåt ändrar fördelningen av ärendena mellan länsstyrelsen och biltrafiknämnden. Sedan är man ju både från utskottets och reservanternas sida medveten om att den tid måhända inte är så långt avlägsen, då man får ändra dessa siffror på nytt.

Jag har endast velat på detta sätt fästa uppmärksamheten vid att de av kammarens ledamöter, som anse det angeläget att vi gå från ord till handling på de olika områden, där en förenkling av förvaltningen förordas i form av konkreta förslag, böra observera att det föreliggande förslaget är ett av de första

Ang. decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

förslagen i detta syfte, som man nu har att ta ställning till. Frågan är därför i själva verket ganska betydelsefull. Man kan endast uttala den förhoppningen, att de män med erfarenhet från såväl departement som centrala ämbetsverk och länsstyrelser, vilka tillsammans med andra sitta i decentraliseringsutredningen, måtte röna större förståelse för sina förslag i de frågor, som hädanefter komma att föreläggas riksdagen, än vad som skett i den här föreliggande frågan.

Herr ISAKSSON: Herr talman! Jag för min del kan i allt väsentligt instämma i vad herr Hallagård nyss yttrade, och jag kan till mycket stora delar även ansluta mig till herr Stens anförande.

Såsom redan framhållits av dessa talare, liksom i utskottsutlåtandet, har en väsentlig förskjutning ägt rum beträffande tillståndsgivningen på så sätt, att ett allt större antal av dessa tillståndsärenden kommit att flyttas över från länsstyrelserna till biltrafiknämnden. Av propositionen framgår, att medelbarigheten hos lastbilar i beställningstrafik har ökat från 3,18 ton i januari 1945 till 4,08 ton i oktober 1949, beroende på övergången till större och tyngre bilar, särskilt på landsbygden.

Andra lagutskottet har ju tidigare haft denna fråga uppe och redan i ett utskottsutlåtande år 1940 förutspått, att utvecklingen skulle gå i denna riktning. Utskottet framhöll nämligen i detta utlåtande, att det ej kunde vara lämpligt, att biltrafiknämnden i för stor utsträckning övertog tillståndsgivningen, i vad denna rörde den rena lokaltrafiken, och att, om den pågående övergången från lättare till tyngre vagnar inom sådan trafik fortsatte, det torde bli nödvändigt att inom en nära framtid höja den föreslagna gränsen för biltrafiknämndens befattning med tillståndsärendena. Ja, det är nu vad som skett.

Jag skulle mycket väl kunna ansluta mig till de tankegångar, som herr Sten nyss gav uttryck åt, men jag tror inte att det tidigare varit möjligt att gå så långt, och jag kan knappast heller tro att det

i dag är möjligt att gå så långt, som han föreslagit.

Det kan i detta sammanhang vara av intresse att se hur tillståndsgivningen fördelat sig under åren 1942—1945. Det visar sig då, att under denna tid 25 procent av tillståndsgivningen avseende i yrkesmässig trafik använda lastbilar omhänderhafts av biltrafiknämnden. Nu har emellertid en förskjutning skett, och enligt senaste tillgängliga rapporter utgjorde i oktober 1949 antalet lastbilar med en lastförmåga överstigande 3 500 kg nära 69 procent av hela det i yrkesmässig trafik då använda lastbilbeståndet, 16 868 bilar.

Om kammaren i dag går på reservanternas förslag skulle detta ungefärligen rimma med vad man från början avsåg, när man införde de hittills gällande bestämmelserna, nämligen att omkring 25 procent av tillståndsgivningen skulle handläggas av biltrafiknämnden. Enligt tillgängliga siffror skulle, om utskotts-förslaget antages, 38 procent av tillståndsgivningen tillkomma biltrafiknämnden. Reservanternas förslag åter leder till att 29 procent av tillståndsgivningen skulle falla på biltrafiknämnden. Fördelningen skulle med andra ord bli ungefär sådan, som man från början hade tänkt sig. Jag är också av den uppfattningen, att det kan vara av ett praktiskt värde att länsstyrelserna inte ha en alltför liten del av denna tillståndsgivning, bland annat därför att de enligt mitt förmenande på ett bättre sätt — beroende på deras kontakt med landsbygden — kunna göra sig underkunniga om det verkliga behovet av den biltrafik det här är fråga om.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få instämma i det yrkande som framställt av herr Hallagård.

Herr NORMAN: Herr talman! Jag kan anknyta till de siffror herr Isaksson nu har nämnt, som ju peka därhän att det här gäller en fråga om kompetensområden och den lämpliga fördelningen av dessa ärenden mellan biltrafiknämnden och länsstyrelserna, å ena sidan alltså ett centralt och å andra sidan ett mera lokalt avgörande. Att en ändring i detta

Ang. decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik.

fall behövs, sammanhänger med att lastbilarnas storlek har förändrats.

Nu har ju Kungl. Maj:t remitterat den här frågan till olika myndigheter och institutioner och med ledning av de inkomna yttrandena om det ursprungliga förslaget beträffande decentraliseringen stannat för det förslag, som här föreligger och som utskottet har tillstyrkt. Jag tycker knappast att riksdagen i en hastig vändning bör gå in för en annan lösning. Intresset för den här saken har ju inte heller varit så pass stort, att någon motion med yrkande i frågan har framlagts.

Vad beträffar själva principfrågan om decentraliseringen och dess omfattning, som framför allt herr Sten har varit inne på, är det ju så att utskottet i sitt utlåtande dock ger decentraliseringen sina sympatier. Men jag tror inte det skulle vara lämpligt att gå så långt som herr Sten här menade, nämligen att riksdagen utan vidare borde acceptera varje förslag som framlägges av decentraliseringskommittén.

När vi i höstas behandlade förslaget till ny expropriationslagstiftning, förekom i resonemangerna i propositionen den tanken — om den härstammade från decentraliseringskommittén eller inte, minns jag inte — att en del av de expropriationsärenden, som skola avgöras av Kungl. Maj:t, skulle flyttas över till länsstyrelserna. Vi voro inom utskottet betänkta på att säga ifrån, att på detta område är en decentralisering inte alls lämplig. Ärendet låg emellertid så till att vi inte precis hade någon anledning att yttra oss, och så klarade vi av saken genom att skriva på det sättet i vårt utlåtande, att vi förbehöllo utskottet och riksdagen fria händer, om ett förslag till en sådan decentralisering skulle framkomma.

Jag tror nog att det är klokt att vi i varje särskilt fall bedöma, om decentraliseringskommitténs förslag äro de mest lämpliga eller inte, i stället för att utan vidare acceptera dem på det sätt, som herr Sten här har tänkt sig.

Jag hemställer om bifall till utskottets utlåtande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herr Hallagård m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hallagård* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herr Hallagård m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hallagård* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 37.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1948 års internationella konvention för

betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11, 16 och 22 §§ lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522);

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av 14 § 5 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469);

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 4 §§ lagen den 26 maj 1933 (nr 231) om utrotande av berberis å viss mark; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 25, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 57, angående anslag för budgetåret 1950/51 till bevakningsfartyg för sillfisket vid Island;

nr 65, med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461);

nr 66, med förslag till lag angående

fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndsvång för byggnadsarbete;

nr 67, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag å sjätte huvudtiteln m. m.; och

nr 70, angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling.

Herr BERGH erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren för sin del ville besluta, att ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, måtte tillsättas för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling, än även de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor; ävensom att andra kammaren inbjudes att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Under förutsättning att denna inbjudan från första kammaren bifalles av andra kammaren, hemställer jag, att första kammaren för sin del måtte besluta, att antalet suppleanter i detta särskilda utskott ifrån första kammaren skall vara tolv.

Vad herr Bergh sålunda hemställt bifölls.

Ordet gavs ånyo till herr BERGH, som anförde: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det med Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling, avsedda ärendet tillåter jag mig anhålla, att kammaren måtte medgiva utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av sagda proposition till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.20 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.